T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

ÇAĞDAŞ BATI SANATINDA ALTERNATİF BİR MALZEME OLARAK TEKSTİL KULLANIMI VE EVA HESSE

Hazırlayan

Aleyna HACIOSMANOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Yıldız ERSAĞDIÇ

PREVIEW

İZMİR-2024

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

ÇAĞDAŞ BATI SANATIN DA ALTERNATİF BİR MALZEME OLARAK TEKSTİL KULLANIMI VE EVA HESSE

Hazırlayan

Aleyna HACIOSMANOĞLU

Danışman

Doç. Yıldız ERSAĞDIÇ

İZMİR-2024

PREVIEW

YEMİN METNİ

Resim Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı Kapsamında "Yüksek Lisans Tezi" olarak sunduğum "Çağdaş Batı Sanatından Alternatif Bir Malzeme Olarak Tekstil Kullanımı ve Eva Hesse" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
… / … / …

Aleyna Hacıosmanoğlu
İmza

PREVIEW

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün ...../...../...../tarih ve.....sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin.....maddesine göre Yüksek Lisans öğrencisi Aleyna Hacıosmanoğlu'nun "Çağdaş Batı Sanatında Alternatif Bir Malzeme Olarak Tekstil Kullanımı: Eva Hesse" konulu tezini incelenmiş ve aday ...../...../...../ tarihinde, saat .....'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır. Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyeleri tarafından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin .....olduğuna oy ..... ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE ÜYE

PREVIEW

ÖZET

Bu tez, genel olarak çağdaş batı sanatında malzemenin sembolik ve estetik anlamsal boyutlarını ele alarak anlatmaktadır. Malzeme seçimlerinin sanat eserindeki rolü, değeri, eser-mekan-izleyici etkileşimi üzerinden irdelenmektedir. Malzemelerin fiziksel özelliklerinin yanı sıra tarih, cinsiyet, bellek gibi bağlamlarıyla birlikte, eserde malzemenin katmanlarıyla işlenmesi sanatsal ifadenin derinliğini ve karmaşıklığını artırır.

Sanatçıların sanatsal ifadelerinde anlam ve estetik katmanlarını genişleten tekstil malzemeleri, yumuşaklık, dokunma ve deformasyon, tarih, cinsiyet ve pek çok özellikleriyle sanata alternatifler sunmaktadır. Sonuç olarak Eva Hesse'nin sanat pratiği, tekstil ve diğer alternatif malzemelerin sanatta ifade potansiyelleri, anlamsal ve duygusal derinlikleri elde etmek için güçlü bir örnek analiz sunmaktadır.

Bu tez 20. yüzyıldan günümüze malzeme seçimlerinin sanat tarihindeki estetiği ve anlamsal boyutları üzerine incelemeler yaparak bu alandaki tartışmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Çağdaş sanatta malzeme seçimi, anlamsal süreç, çağdaş etki, sanat eserlerinin yorumlanması, değerlendirilmesi, eser-mekan-izleyici rolleri gibi konular, sanatçının seçtiği malzemenin fiziksel ve sembolik özelliklerinin sanatsal ifade üzerindeki etkisini derinlemesine incelemeyi gerektirir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Eva Hesse, Malzeme Estetiği, Tekstil Malzemesi, Tekstil Sanatı, Lif Sanatı

PREVIEW

ABSTRACT

This thesis addresses the symbolic and aesthetic semantic dimensions of material in contemporary Western art. It examines the role and value of material choices in artworks through the interaction between the artwork, space, and viewer. Besides the physical properties of materials, considering their contexts such as history, gender, and memory, the layering of materials within an artwork increases the depth and complexity of artistic expression.

Textile materials, which expand the layers of meaning and aesthetics in artists' expressions, offer alternatives to art with their softness, touch, deformation, history, gender, and many other features. Consequently, Eva Hesse's artistic practice provides a strong case study for the expressive potentials, semantic, and emotional depths of textiles and other alternative materials in art.

This thesis aims to contribute to the discussions in this field by examining the aesthetic and semantic dimensions of material choices in art history from the 20th century to the present. Topics such as material selection in contemporary art, the semantic process, contemporary impact, interpretation and evaluation of artworks, and the roles of artwork, space, and viewer require an in-depth examination of the physical and symbolic properties of the material chosen by the artist and its impact on artistic expression.

Keywords: Contemporary Art, Eva Hesse, Material Aesthetics, Textile Material, Textile Art, Fiber Art

PREVIEW

ÖNSÖZ

Sanat tarihi boyunca malzeme, sanatçının yaratıcı sürecinin temel araçlarından biri olmuştur. Ayrıca malzemenin estetik anlamı zamanla sanat ve sanatçı algılarınca evrilmiştir. Modern ve çağdaş sanat süresince malzemelerin potansiyelleri araştırılmış, sınırları zorlanmış ve malzemeler yeniden tanımlanmıştır. Ve malzemelerin anlamları çevre bağlamlarıyla izleyicinin dikkatini çekmek için çeşitli perspektifler sunulmuştur.

Birinci bölüm, Dada hareketinden Bauhaus'a, kavramsal sanattan Post-minimalizme kadar geniş bir yelpazede malzeme kavramı, malzeme estetiği, sanatçıların yaratıcı süreçlerinde hangi malzemeleri kullandıklarına dair inceleme yapmaktayım.

İkinci bölümde, geleneksel tekstil sanatından başlayarak, tekstil malzemesiyle disiplinler arası alanda sanatçıların üretimleri eser-mekan-izleyici bağlamlarıyla incelemekteyim. Bu bölümden gelenkselden çağdaşa tekstil malzemesinin zamanla nasıl evrildiği ve üç boyutlu tekstil heykellerinin sergileme pratikleri üzerinde yoğunlaştım.

Üçüncü bölümde ise, Eva Hesse'nin kişisel yaşamından başlayarak ilk dönem çizimlerine, post-minimalizm akımıyla ilişkilendirilmesine ve çeşitli malzemeleri kullandığı heykelleri üzerinden anlatım gerçekleştirmekteyim. Bu bölümde Hesse'nin çalışmaları üzerinden malzeme estetiğinin inceledim.

PREVIEW

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ……..…ii
TUTANAK……iii
ÖZET……...……...…iv
ABSTRACT……v
ÖNSÖZ……...vi
İÇİNDEKİLER……..…vii
RESİM DİZİNİ……...ix
GİRİŞ……...…1

1.BÖLÜM
ÇAĞDAŞ BATI SANATINDA MALZEME KULLANIMI

1.1 Kavram Olarak Malzeme Ve Malzeme Estetiği……..…...7
1.2. Dada Ve Aykırı Malzeme Kullanımı……...……..9
1.3. Nesne Anlayışının Yeniden Değerlendirilmesi/ Ready-Made…….……...14
1.3.1. Konstrüktivizmde Malzemenin Yapısal Rolü……...…...16
1.4. Bauhaus Ve Bir Sanat Nesnesi Olarak Malzemenin Evrimi……...….20
1.5. Bauhaus'da Dokuma Atölyesi – Gunta Stölzl……...……..24
1.6. Kavramsal Sanat Ve Malzemenin Evrimi ……...28
1.7.Minimalizm Ve Postminimalizm: Estetik İfade Ve Malzeme……..…31
1.8.Fluxus Akımında Malzeme Seçimi Ve Yaratıcı İfade…….….35
1.9.Arte Povera: Doğal Malzemelerden Sanatsal İfadeye …….……40

2. BÖLÜM
DİSİPLİNLER ARASI ALANDA SANATÇILARIN FARKLI MALZEMELERE YÖNELİMİ VE TEKSTİLİN ALTERNATİF BİR MALZEME OLARAK KULLANIMI

PREVIEW

2.1.Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Gelenekselden Çağdaşa Tekstil: Lif Sanatı Ve Malzeme Olarak İplik……...55
2.2.Estetik Bir Tavır Olarak Çağdaş Tekstil: Üç Boyutlu Malzeme Kullanımı..80
2.3.Yeni Malzeme Ve Mekan Bağlamında Sergileme Pratikleri……..…..98

3.BÖLÜM

EVA HESSE'NİN ÇALIŞMALARINA ESTETİK BİR BAKIŞ

3.1.Sanatın Sınırlarını Zorlayan Bir Yaşam: Eva Hesse'nin Biyografisi…..…125
3.2.Eva Hesse'nin Resim Teknikleri Ve İfadesi…..……..…131
3.3.Postminimalizmde Yenilikçi Malzeme Kullanımı: Eva Hesse'nin Etkisi..137
3.4. Eva Hesse'nin Malzeme İle İfadesi: Fiberglass, Lateks Ve Tekstil Kullanımı…….144

SONUÇ.....159
KAYNAKÇA.....161
ÖZGEÇMİŞ

PREVIEW

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Frank Stella, “Ctesiphon III” 1936……..…8

Resim 2: Duchamp, “Fountain” (Çeşme) 1917…….13

Resim 3: Duchamp, "1200 Coal Bags" (1200 Kömür Çuvalı) 1938……..16

Resim 4: Gropius eğitim programı……...21

Resim 5: Anni Albers, “Wallhanging, 1925……..26

Resim 6: Gunta Stölz, “Red/Green” , 1927-1928……..27

Resim 7: Gunta Stölzl“Getürmt – Towered”, 1928……...……....28

Resim 8: *Marcel Duchamp* “Roue de Bicyclette” *(*Bisiklet Tekerleği), 1998…30

Resim 9: Donald Judd, "Untitled” (İsimsiz-Raf) 1967……...…….…33

Resim 10: Felix Gonzalez Torres, “Untitled” (Portrait of Ross in L.A.) 1991...34

Resim 11: Felix Gonzales Torres "Untitled" (Perfect Lovers)1991……...…35

Resim 12: George Maciunas, “Fluxkit” 1966-67……...38

Resim 13: Yoko Ono, “Painting to Be Stepped On.” 1960……...….39

Resim 14: Yoko Ono. Greyfurt. 1964. …….….39

Resim 15: Marisa Merz “Untitled” (Yaşayan Heykel) 1966…….42

Resim 16: Michelangelo Pistoletto, “Venus of the Rags”, (Paçavraların Venüsü) 1967…….…….44

Resim 17: Pino Pascali, “Bridge”, 1968……..……...44

Resim 18: Mario Merz “Giap’s Igloo” 1968. ……45

PREVIEW

Resim 19: SUNFORCEOCEANLIFE, 2020……53

Resim 20: Do Ho Suh, “Home inster Home ind Home içinde Home” 2013…..54

Resim 21: Merdiven, Zemin Kat, 2016. ……..……..55

Resim 22: (Normanların İngiltere'ye varışı)……..56

Resim 23: “Leydi ve Tekboynuz (The Lady and the Unicorn)”, 1500 Civarı …57

Resim 24: “Acts of the Apostles” (Elçilerin İşleri), 1515 ……..58

Resim 25: Jane Lackey “Büyütmeler: Hücre (2) Ve Hücre (1)”, 1994……...61

Resim 26: Gerhardt Knodel, “Parhelic Path, 1975……..…...61

Resim 27: TRUDE GUERMONPREZ, "Kırmızı Bant II", 1974……..….63

Resim 28: TRUDE GUERMONPREZ, "Kırmızı Bant II", Detay…….63

Resim 29: Ritzi Jacobi Ve Peter Jacobi “Transilvanya III”, 1973…….….64

Resim 30: Dominic Di Mare, “Mektup Paketi” 1975. ……...…64

Resim 31: Joseph Beuys, “Infiltration for Piano” 1966. ……66

Resim 32: Robert Morris “Untitled (Pink Felt)”, 1931……..…66

Resim 33: Robert Morris “Untitled (Brown Felt)”, 1931……...…66

Resim 34: Barry Flanagan, “4 casb 2 '67”, 1967……67

Resim 35: Claes Oldenburg. “Floor Cone”, 1962……..70

Resim 36: Magdalena Abakanowicz,” EN3 (Rölyef)”, 1966……71

Resim 37: Lenore Tawney “Cloud Labyrinth” 1983…….75

Resim 38: Lenore Tawney “Cloud Labyrinth”, Detay……...75

PREVIEW

Resim 39: Jagoda Buić, "*White Reflections*", 1977……...…77

Resim 40: Helena Hernarck "Study For Newspapers" 1968……..77

Resim 41: Helena Hernarck, "Study For Italian Postage" 1990…….77

Resim 42: Susan Taber Avila, "Prose Aack", 1998……...78

Resim 43: Jolanta Owidzka "River", 1978……....79

Resim 44: *Nava Lubelski, "*Clumsy", 2007……..80

Resim 45: *Nava Lubelski* "All Bette"R, 2011……80

Resim 46: Ruth Asawa "Looped Wire" serisi 1940-1960'lı yıllar…….84

Resim 47: Ewa Pachucka, "The Open Man" (Açık Adam), 1969…….…85

Resim 48: Ewa Pachucka, "The Trousers" (Pantolon), 1969……..…...…85

Resim 49: Jagoda Buic, "Colombe Blessee II", 1987……...….86

Resim 50: Louise Bourgeois "Ode À l'Oubli" 35 Kompozisyonlu Kumaş Resimli Kitap: 30 Kumaş Kolajları Ve 5 Litograf (Kapak Dahil) 2004……..87

Resim 51: Louise Bourgeois "Ode À l'Oubli" ,Detay……87

Resim 52: Magdalena Abakanowicz, "4 Seated Figures" *(4 Oturmalı Figür)*, 2002……...88

Resim 53: Lisa Kellner, **I Dream İn Layers Serisi,** "Mide", "I Am Freedom And Abundance", 2015-2019…….…...89

Resim 54: Kiyomi Iwata, "Revolving 2" İpek Organze, 2005……...……89

Resim 55: Kiyomi Iwata, "Revolving 1" İpek Organze, 2009……...……89

Resim 56: Ferne Jacobs, "Floatıng World", 2007……..90

PREVIEW

Resim 57: Ferne Jacobs, "Sculpture In Color" 2012……..90

Resim 58: Stephanie Jacques, "Ce Qui'll En Reste IX", 2022……91

Resim 59: Norie Hatakeyama, Weaving Dokuma Serisi – "3D Kavşak II", 2007-2011……...92

Resim 60: Janet Echelman, "Possıble Futures Of A Lıne, Travelıng Through Space And Tıme" (Uzay Ve Zamanda Seyahat Eden Bır Çızgının Olası Gelecekleri), Como, Italy, 2016……93

Resim 61: Mimi Jung, "Four Teal Walls", 2015……....93

Resim 62: Mimi Jung, "Four Teal Walls" Farkı Açıdan……93

Resim 63: Mika Obayashi, "Gospel of Three Dimensions", 2022 ……95

Resim 64: Mika Obayashi, "Gospel of Three Dimensions", Detay……...95

Resim 65: Kate Terry, "Thread Installation #44", 2016-7……..……96

Resim 66: Francoise Grossen, "Untitled Red", 1991…….....97

Resim 67: Atsuko Yamamoto, "Adour – Medıtatıon" 13,14"……...98

Resim 68: Atsuko Yamamoto, "Adour – Medıtatıon" 13,14" Farklı Açıdan Görsel…….……...98

Resim 69: Gerhardt Knodel, **"Free Fall"**, Plaza Hotel Atriumu, Renaissance Center, Detroit, Michigan, 1977……...…...103

Resim 70: Christo Ve Jeanne-Claude "Sarılmış Ağaçlar, Fondation Beyeler Ve Berower Park, Riehen, İsviçre, 1997-98……..104

Resim 71: Christo Ve Jeanne-Claude "Sarılmış Reichstag", Berlin, 1971-95…….104

PREVIEW

Resim 72: Magdalena Abakanowicz, "*Abakan Red",* 1969…….…….....105

Resim 73: Claire Zeisler , "Private Affair I", 1986……106

Resim 74: Janet Echelman, "*Earthtıme"* (Dünya Zamanı) 1.78 Vıyana, Avusturya, 2021…….……..108

Resim 75: Louise Bourgeois "Spider", 1997…….....109

Resim 76: Gabriel Dawe, "Plexus no. 35" ……..110

Resim 77: Gabriel Dawe, "Plexus no. 29" ……...110

Resim 78: Susie Macmurray, "Echo" , 2006……...……111

Resim 79: Susie MacMurray, "Echo", Detay……..111

Resim 80: Sheila Hicks, "Pillar of Inquiry/Supple Column", 2013–2014 …...112

Resim 81: Sheila Hicks, "La Sentinelle de Safran", 2018……112

Resim 82: Janaina Mello Landini "Ciclotrama 36" (Labyrinthe), 2016…….112

Resim 83: Janaina Mello Landini "Ciclotrama 36", Detay……..112

Resim 84: Chiharu Shiota "Fırst House", 2014 ……...114

Resim 85: Chiharu Shiota "Fırst House", Detay……..114

Resim 86: Chiharu Shiota "Durıng Sleep", 2002…….……....114

Resim 87: Tomás Saraceno, "14 Billions" (Working Title), 2010……...115

Resim 88: Ernesto Neto, Anthropodıno, 2009……116

Resim 89: Ernesto Neto, "Anne Vücudu Duygusal Yoğunluklar", 2006…..…116

Resim 90: Fred Sandback, "İsimsiz" (İki Parçalı Yapı) 1974……117

PREVIEW

Resim 91: Mimi Jung, “Just Between Us” 2023……..118

Resim 92: Mimi Jung, “Just Between Us”, Detay……118

Resim 93: Aleksandra Kasuba, “Spectrum: An Afterthought”……119

Resim 94: Hesse, Yale Sanat ve Mimarlık Okulu'nda Josef Albers ile birlikte, yaklaşık 1958……..……..128

Resim 95: Eva Hesse'nin Defterinden Notlar Ve Eskizler, 1967 -8…….130

Resim 96: Eva Hesse'nin Defterinden Notlar Ve Eskizler, 1967 -8…….130

Resim 97: Eva Hesse'nin Defterinden Notlar Ve Eskizler, 1967 -8…….130

Resim 98: Eva Hesse'nin Defterinden Notlar Ve Eskizler, 1967 -8…….130

Resim 99: Eva Hesse, “No Title” (Selfportrait), 1960 ……132

Resim 100: Eva Hesse ,“No Title”, 1960…….132

Resim 101: Eva Hesse, “Untitled”, 1965 ……133

Resim 102: Eva Hesse, “Untitled” 1965……..133

Resim 103: Eva Hesse, “Untitled”, 1965…….134

Resim 104: Eva Hesse, “No Title”, 1963…….134

Resim 105: Eva Hesse, “Untitled”, 1968 ……135

Resim 106: Eva Hesse, “Untitled”, 1967…….……135

Resim 107: Eva Hesse, “Untitled”, 1997 ……136

Resim 108: Eva Hesse, “Untitled”, 1966…….136

Resim 109: , “Legs Of A Walking Ball”, 1965……...….138

PREVIEW

Resim 110: Eva Hesse'nin Fotoğrafı. Broşür Kapağı Dùsseldorf Kunsthalle, 1965…….……138

Resim 111: Eva Hesse, “Hang Up”, 1966……141

Resim 112: Eva Hesse, “Accession II” 1969……...…143

Resim 113: Eva Hesse, “Ringaround Arosie”, 1965……146

Resim 114: Eva Hesse, “Addendum”, Yarım Küreler İçin Kalıplar, Dışlarında Silikon Contalı Yarıya Bölünmüş Kauçuk Toplar ……...147

Resim 115: Eva Hesse, “Addendum”, Kağıt Hamuru İle Kapladığını Formu……..147

Resim 116: Eva Hesse'nin Defterinden Notlar Ve Eskizler, 1967 -8……...148

Resim 117: Eva Hesse, “Addendum”, 1967……149

Resim 118: Eva Hesse “Expanded Expansion” *(Genişletilmiş Genişleme’nin* Önünde), 1969. ……..……...150

Resim 119: Eva Hesse “Expanded Expansion” (Genişletilmiş Genişletme), 1969…….……150

Resim 120 Eva Hesse, “Repetition Nineteen III”, 1968…….…….152

Resim 121: Eva Hesse, “Area” (Alan), 1968……...153

Resim 122: Eva Hesse, "Contingent", Sekiz Dikey Panel, 1969…….....154

Resim 123: Eva Hesse “Sans I”, 1968…….156

Resim 124: Eva Hesse, “Sans II”, 1968……...156

Resim 125: Eva Hesse, “Aught”, 1968……...…….157

Resim 126: Eva Hesse, "Right After" (Hemen Ardından), 1969…….……158

PREVIEW

Resim 127: Eva Hesse, “No Title", 1969……...……..158

Resim 128: Eva Hesse: Studiowork…….159

Resim 129: Eva Hesse, “No title”, 1969……..……159

PREVIEW

GİRİŞ

Sanat tarihinin evrimin de kullanılan malzemelerin rolü büyüktür. Bu süreçte sanatın evrilmesinde sanatçıların kullandıkları malzemelerde aynı paralellikte evrilmiştir. Bu süreçte özellikle 20. Yüzyıldan başlayarak malzemeler artık eserlerin sadece fiziksel yapısını değil kavramsal yanını da vurgulamaktadır. Bu dönemlerden başlayarak sanatçılar sanatın geleneksel sınırlarını aşan yeni ifade biçimleriyle üretimlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamlarıyla malzeme, sanatın ve sanatçının vizyonunu yansıtan, algılarını ve üretimlerini dönüştürüp genişleten önemli faktörlerdendir.

Dada hareketi ve aykırı malzeme kullanımı, geleneksele meydan okuyan, sıra dışı malzemelerle sanatsal ifade aracı olarak kullanılmasında öncü hareketlerdendir. Ayrıca Marcel Duchamp'ın ready-made (hazır-nesne) kavramı da sanattın evriminde radikal adımları sağlamıştır. Konstrüktivizm ve Bauhaus gibi akımlar, sanatta büyük gelişimlerin yaşandığı zamanda varlık gösteren akımlardır aynı zamanda malzeme estetiği ve işlevselliği ön plana çıkararak, sanat ve tasarım da önemli temeller oluşturmuşlardır. Ayrıca Bauhaus dokuma atölyesi, malzemenin sanatsal evrimini vurgulayan önemli üretimler yapmıştır. Kavramsal sanat, Minimalizm, Post-Minimalizm, Fluxus ve Arte Povera akımları da malzeme kullanımı açısından ve malzeme estetiğine yeni açılımlar getirmişlerdir.

Sanatçılar farklı malzeme seçimlerinde tekstili de sanatsal ifadelerinden kullanmışlar ve tekstil malzemesinin aynı zamanda tekstil sanatının evrimini sağlamışlardır. Malzeme olarak tekstil kullanımı estetik bir tavır olarak öne çıkarken, tekstil malzemeleriyle üretilen eserlerin mekan da sergileme pratikleri, eserin mekan bağlamlarıyla izleyiciyle etkileşimi zenginleştirir. Tekstilin dokusu, formu, rengi, esnek yapısı sanatçılar için sanatsal ifadelerinin artmasını sağlar.

20. yüzyılın ortalarında sanat dünyasında önemli sanatçı Eva Hesse fiberglas, lateks, tül, kumaş malzemeleriyle oluşturduğu üç boyutlu çalışmaları, malzemenin sanatsal ifade aracı olarak kullanımında devrim niteliğinden sanata yenilikler sunmaktadır. Hesse geleneksel sanat malzemelerinin dışına çıkarak özgün fiziksel ve kavramsal organik dokular ve formlar yaratarak izleyicilere düşünsel deneyim sunmuştur.

PREVIEW

I.BÖLÜM

ÇAĞDAŞ BATI SANATINDA MALZEME KULLANIMI

PREVIEW

I.BÖLÜM

ÇAĞDAŞ BATI SANATINDA MALZEME KULLANIMI

18. ve 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ya da Endüstri Devrimi; makinelerin buhar gücü ile çalışmaya başlaması, makineleşmeye bağlı olarak yeni üretimlerin doğması ve endüstri alanındaki atılımlar, 20. yüzyıla damgasını vuran teknoloji. Gittikçe gelişen bu teknoloji devrim, kırsal kesimin kente göç etmesine, mekanik ve toplumsal, ekonomik, siyasal değişimlerin beraberinde getirdiği kırsal yaşam biçiminin değişimine aynı zamanda sanayileşmenin sonucu olarak da toplumsal ve siyasal yeni örgütlenmelerin oluşumuna sebep olmuştur. Bu değişimlerin üzerine sanatçılarında yaşamları ve çalışma pratiklerinin değişmesi kaçınılmazdır.

Döneminin yaşam koşulları ile beraberinde din baskısının azalmaya başlaması ve sanatçıların Klasik sanatı reddederek doğaya ve topluma yönelmesi, sanatçının özgürleşmesini sağlamıştır. 20. yüzyılın başlarında endüstriyel gelişimle birlikte sanatçılar, kendi sanatsal yaratılarında yeni arayışlara yöneldikleri görülmüştür. Dönemi içerisinde devletlerin, koleksiyonerlerin, müzelerin destek fonları gibi bazı yardımlar ile sanat merkezleri ya da akademiler kurulmuştur. Dönemin akımlarında gruplarında yer edinmişler, bazen de birçok akıma bağlı kalmışlar ya da değişim ve gelişimlerine bağlı farklılıklar sanatta yeni biçimsel diller oluşturmuştur.

Günümüz sanatının doğuşu modernleşmeyle mümkün olmuştur. Modernleşme olgusu ise Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi ile başladığı söylenebilir. Fransız Devrimi, siyasal ve sosyal açıdan özgür bir dünyanın kapılarını açarken, Sanayi Devrimi maddi yanını gerçekleştirmiştir. Modernizm ise modernleşmenin kültürel yanını oluşturur. Modernleşmeyle siyasal ve sosyal olarak değişen, daha özgür, daha bireyci, daha demokratik devletlerin kurulmasına öncülük etmiştir. Gelişen sosyal seküler hayat, daha çok kentleşen toplum ve bireyleri kültürel olandan da farklı taleplerinin, farklı kültürel kurumların (müze, sanat akademileri, sivil toplum örgütleri vb.) ortaya çıkmasını sağlamıştır.

PREVIEW

Sanayileşmenin getirdiği hızlı refah artışı, teknolojinin gelişimi, yeni malzemelerin bulunması, teknik imkanların gelişmesi ve bilimin keşifleri, sanatçının dünyaya bakışını değiştirmiştir. Klasik sanattaki zanaatçı sanatçılar, bugünün sanatçı bireylerine dönüşmeye başlamıştır. Bireyin ön planda olduğu, öznel bakış açılarının yüceltildiği, sanatçının duygu, düşünce ve kendi kavrayışı, dünyayı kendi algılayış biçimiyle ifade etmenin önemli olduğu bir dönemin başlangıcını görürüz.

Eskinin, klasiğin reddi, çoğunlukla mimetik bir anlayışa ya da belirli bir hikaye anlatmanın gerekli olduğu bir kavrayıştan yana olduğunu vurguladığı, sürekli yeninin, değişimin arandığı bir anlayışa doğru evrilmeye başlamıştır. Modernizmle birlikte klasik sanatın iki boyutluluğu aşma ve doğaya öykünme çabasının yerini, tam tersi biçimde, iki boyutluluğu vurgulamak; sanatçının kendi bakış açısı ve düşüncesi doğrultusunda doğayı biçimlendirmek almıştır. Sanatçı çoğaltır, eksiltir, formunu bozar, soyutlar ve bağlamından koparır.

Empresyonizmle başlayan süreç, avangart sanatçıların ortaya çıkmasıyla sürekli yeniyi arayan ilerici utkuyu gerçekleştirirler. İlk avangart akım olan kübizmde, "Kübistler birçok sanatçıya ilham verdikleri gibi 1960 sonrası postmodern sanatçıya da ilham vermişlerdir" (Yücel,2020:4). Natüralist geleneğinin aksine kübizm (1907), yaratıcıları olarak nitelendirilen Picasso ve Braque, nesneyi olduğu gibi aktarmak yerine, nesnenin özünü yansıtmak istemiş; olduğu formundan çok gerçek anlamını ve öz duygusunu birlikte aktarmak istemiş aynı zamanda sanatta yeni anlayışlar geliştirmiştir. Picasso ve Braque, yapmış oldukları resimlerde gazete küpürleri, duvar kağıtları, bezler yapıştırmaya başlamışlardır. "…yüzeye kolaj yapıştırıldığı anda bir dönüşüm yaşanmıştır" (O'Doherty,2019:56). Sanatçıların bu tekniği, kolaj tekniği olup Picasso'nun çalışmalarına yapıştırdığı bez, düğme, reçine ve atık malzemeler ile birlikte asamblaj tekniği oluşmuştur. İleri dönemlerde fütüristler, sürrealistler, konstrüktivistler de asamblaj tekniğini çalışmalarında kullanmışlardır. Picasso'nun resim ve heykellerinde kullanmış olduğu malzemeler gününüze kadar aktarılmış ve halen belirli yöntemler ile kullanılmaya devam etmektedir. Çalışmalarında buluntu olan tel, teneke gibi parçaları kullanması birbirine eklemesi, aynı zamanda sergileme pratikleri ile konstrüktivistlerin

başlangıç süreci olarak nitelendirilebilir ya da konstrüktivist süreci başlatmasına yönelik ilk adımlar olarak görülebilir.

Kübizm ile birlikte gelişmeye başlayan deneysel yaklaşım, Birinci Dünya Savaşı ile de etkisini korumuş; aynı zamanda sanatında soyutlamacı anlayış biçimleri ile modern sanatın temelleri atılmaya başlanmıştır. "Kübist sanatçılar, işledikleri konuları olabildiğince sıradanlaştırarak sokak ile kutsal stüdyo arasındaki ayrımı ortadan kaldırmışlar, gündelik nesneleri, estetik kaygı dışında resme sokarak "hazır yapım" kavramını öncülemişler, modernizm sonrası sanattaki basat malzemelerden olan yazıyı ilk kez epistemolojik özelliği ile kullanmışlardı" (Erden,2016:317).

20. yüzyıl başlarında sanatçılar, Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan kaostan etkilenerek sanatı ve kültürel normları sorgulamaya başladılar. Özellikle dadaizm bu süreçte oldukça yıkıcı bir tavır sergilemiştir. Sanat ve kültürel normlar, sanatçıların sorgulamaları ve yenilikçi üretim biçimleri ile adeta sarsılmış, yeni ifade biçimleri doğmuştur. " ….20. Yüzyıl sanatının malzeme dağarcığını düşündüğümüzde (insan, canlı ve ölü hayvanlar, yiyecek malzemeleri, dışkı, toprak…) oldukça sıradandır" (O'Doherty,2019:11). Alternatif malzemelerin keşfiyle sanatçı, klasik dilden kurtulmuş, eserlerde ifade biçimlerinin geliştiği, yeni diyebileceğimiz bir arayış içerisine girmiştir. Postmodernizm de sanatın katı kurallarını reddederek, tanımları genişleterek sanatçılara özgürlük tanımıştır. Sanat eserlerinin konularını ve malzemelerinin günlük yaşamın her anında bulunabileceğini savunur. Bu özgürlükte sanatçılar, yaratımlarında serbestçe materyallerini kullanma alanı bulur. Geçit, bu süreci şu şekilde anlatmıştır.

> "Her 'şey'in sanata dahil edilmesi, her nesnenin sanatın konusu olması, yaşama ilişkin her bir parçanın sanat olarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Postmodern sanat 'gerçek olanı' bulma çabasıdır. Postmodern sanatın modern sanattan farklılaşan en önemli noktası kullanılan malzeme ve yöntemlerin sınırsızlığıdır. Bu bağlamda yaşam içinde kullanılan her bir eşya, örneğin bir diş fırçası bile sanatın aracı ya da konusu olabilmektedir. Sanattaki katı kurallar postmodernizm ile birlikte yıkılmıştır. Yeryüzünde yaşayan canlılara ilişkin her öğe sanatı konusunu ve yöntemini meydana getirmiştir" (Geçit ve Özdem, 2013:156-157).

PREVIEW

Modernizm, kendisi dışındaki tüm biçim ve anlayışları reddederek ve ötekileştirerek sanatta ortak bir anlayışı dayatmaya çalıştı; ancak bu tutum, 1960'larla birlikte yıkıcı eleştirilere maruz kaldı. Bu eleştiriler, postmodern bir toplumun ortaya çıkmasına neden oldu. Postmodern düşüncenin ilk yaptığı şey, daha kapsayıcı, daha demokratik, yüksek ve düşük kültür ayrımı yapmayan bir anlayışı savunmak oldu.

1960'lı yıllarda modernist sanatın insanlığın refahı için umut dolu bir gelecek öngörmesi, bazı eleştirmenler tarafından "modernist sanat"ın "steril dünya" olarak nitelendirilmesine yol açtı. Modernizme baktığımızda, sanatın yüksek kesime hitap eden deneysel bir formda sıkışıp kaldığı düşünülmüştür. Modernizmin sunduğu refah ve mutluluk, ütopik algının gerçekleşmemesi ve yerine birçok sorunun baş göstermesiyle yerini sorulara ve şüpheye bırakmıştır. Bu şüpheler, postmodernizm döneminin habercisi olmuştur. Postmodernizm, şüphelerin getirisiyle beraber modernizmin idealize ettiği vaatlerin gerçekleşmemesi sonucu ortaya çıkan sorunları sorgulamış ve eleştirmiştir. “Bu yönüyle modernizmin biçimsel tekdüzeliği ve kuralcılığı postmodernizmde reddedilmektedir” (Özdem, Geçit, 2013:154). 1960’lı yıllarda çağdaş sanatın yükselişinin vurgulanmaya başlamasıyla ilgi Polat, şunları söyler; “Böylece 1960’lı yıllar boyunca modernist yada avangart sanatçıların sürekli yeni formlar icat eden steril dünyası (yüksek sanat kültürü) sanat tarihsel bir olay olarak artık geride kalıyor ve popüler kültürden ve gündelik hayatın sıradanlığından beslenen “çağdaş sanat” ortama hakim oluyordu” (Polat,2017:157). Bu tanımdan da anlayabileceğimiz üzere, çağdaş sanata dahil olan günlük yaşamın nesnelerini ve popüler imgeler, sanatın sadece entelektüel kesimlere değil, daha geniş bir kitleye nüfus etmesini sağlamıştır. “1975 öncesi her bir eğilim kendi başına ve ayrı varlık göstermişse de, 1980’lerin genç kuşak sanatçıları bu dönemin bir bütün olarak algılama eğilimindedirler” (Atakan,1998:11). 1960-70’lerdeki akımlara baktığımız da birçok akım, örneğin dadaizm, sürrealizm, pop art, minimalizm gibi akımlar, kendi içlerinde ayrı ayrı tarzlarını geliştirmişlerdir. 1980’lerde ise genç kuşak sanatçıların akımların veya oluşumların birbirlerinden etkilendiği ve birbirlerini beslediği dönemdir. Bu yaklaşım doğrultusunda çeşitli sanat pratiklerinin bir arada olduğu daha eklektik ve çoğulcu yaklaşımlar benimsenmiştir.

PREVIEW

“Hepimiz birer düşünce fabrikasıyız, işlevsel olsa da olmasa da, üretken olsa da olmasa da düşünceler üretiriz; ne kadar kısır ve kötürüm olsalar da bu fikirlerin “objeye başka bir anlam katması”, “içindeki şiirselliği keşfetmesi” ve onu sanata dönüştürmesi mümkündür” (Lesper,2022:37).

1.1 Kavram Olarak Malzeme Ve Malzeme Estetiği

Malzemeler doğal kaynaklardan elde edildiği gibi, işlenmiş sentetik olarak üretilenlerde olabilir. Yapılarda baktığımızda genellikle malzemeler nesnelerin yapısını ifade ederler. Malzemeler katı, sıvı ve gaz halinde olabilirler. Bu çeşitlilik hali yapılarından kaynaklı sahip oldukları özellikleri kullanım alanlarını ve işlevlerini belirler. Malzemelerin kendi özelliklerinin yanı sıra onların nasıl kullanıldığı, kullanacağı alan veya birlikte kombinasyonları ve hangi koşullarda olacağı gibi birçok etken, oluşturulan nesneyi veya maddeyi oluşturmada biçimlendirmede önemlidir. Bu birçok koşul düşünüldüğünde malzemelerin, bulunduğu ortam ya da diğer malzemelerle nasıl etkileşimde bulunacaklarını belirler.

Sanat alanında kullanılan malzemeyi incelediğimizde, eseri oluşturmak için kullanılan materyali ifade ederiz. Sanatçılar kullandıkları veya seçtikleri malzemeleri tanır, koşullarını düşünür, sınırlarını keşfeder ve deneyimler. Her sanatçı kendi yaratıcı sürecinde malzemelerle benzersiz eserler oluştururlar. Sanatçıların genel olarak malzeme seçimlerine baktığımızda, birçok faktöre bağlı olduğunu görürüz. Sanatçının yaratıcı vizyonuna, estetik tercihlerine, teknik beceri ve ifade etmek istenilen konsepte göre malzeme seçimleri şekillenir. Bu aşamalardan geçen eser sonunda işin özgünlüğünü ve etkisi belirlenir.

Modernizmle birlikte geleneksel kalıplardan kurtulma arzusu, tuval resminin sorgulanmasına yol açmıştır. Resmin konuları, sanatçının, izleyiciye yaklaşımı ve eserlerin sergilenme biçimleri 20. yüzyılın yenilikçi teknik ve malzeme yelpazesiyle sanatçılar için bir araç olma eğilimine girmiştir. Picasso'nun kolajları ve Marcel Duchamp'ın hazır nesne kullanımı gibi örnekler, bu dönemin ilk örneklerinden biridir. Malzeme kullanımında gerçekleştirilen birçok yenilik ve çeşitlilik, sanatçıları deneysel üretim süreçlerine yönlendirerek üretim çeşitliliği sunmuştur. “Yüzeyi ve kenarları o

Reproduced with permission of copyright owner. Further reproduction prohibited without permission.